

25. únor 2020

Návrh zákona o hromadných řízeních schválila vláda. Na úkor spotřebitele hrozí jejich zneužívání a obohacování spekulantů s pohledávkami, varují odborníci

Návrh zákona o hromadných řízeních schválila dne 24. 2. vláda. Odborníci upozorňují, že se v návrhu stále skrývá spousta rizik. Správcem by nově mohli být pouze poškození spotřebitelé a neziskové organizace. V návrhu ale zůstala až 25% odměna z vysouzené částky pro žalobce. Žalobci přitom v nové verzi nepodléhají žádné nebo v případě neziskovek naprosto nedostatečné regulaci nebo autorizaci. Podle odborníků tak stále hrozí velké riziko zneužití hromadných žalob v podobě podávání šikanózních žalob spekulativními investory či nekalými konkurenty. Ti do hromadných žalob mohou vstupovat formou nekontrolovaného vykupování pohledávek poškozených spotřebitelů.

Zrušením institutu správce skupiny v navrhované verzi zákona o hromadných řízeních chtělo ministerstvo eliminovat nebezpečí vzniku skupiny „obchodníků“ s hromadnými žalobami. Řešení je to však pouze zdánlivé. Zákon totiž nijak neomezuje možnost, že advokát coby investor poskytne jednomu z poškozených finanční prostředky na podání hromadné žaloby s tím, že se v případě úspěchu podělí o odměnu. Současná úprava umožňuje i scénář, kdy začne kdokoliv s vidinou zisku pohledávky spotřebitelů skupovat – teoreticky pak i na úkor poškozených za cenu neodpovídající skutečné hodnotě jejich nároku.

Riziko zneužití

Nejzásadnější problém zákona, tedy vysoké odměny pro žalobce dosahující až 25 % z přisouzené částky, tak vyřešen není. Přitom právě tato nepřiměřeně vysoká odměna podle odborníků představuje obrovské riziko, protože motivuje k podávání žalob za účelem zisku.

„Oceňujeme směr, kterým se Ministerstvo spravedlnosti vydalo, v současném návrhu zákona se ale stále skrývá spousta rizik. Byl sice vypuštěn podnikatelský správce skupiny, ale zůstala motivační odměna až 25 % při absenci dostatečných brzdných mechanismů proti zneužití. Zákon tak nabízí snadnou zneužitelnost spekulanty či nekalými konkurenty, kteří koupí jednu či více pohledávek s cílem poškodit konkurenta nebo dosáhnout vysokého zisku. Samotná ochrana spotřebitele se takto může velmi snadno dostat na vedlejší kolej,“ vysvětlil Vít Jásek, výkonný ředitel Unie zaměstnavatelských svazů ČR.

„Jakýkoli právní nástroj, který lze zneužít v konkurenčním boji, zvyšuje rizika a náklady poctivého podnikatele. Zákon je napsán navíc procesně natolik složitě, že se povedou nekonečné spory, které zatíží nejen podnikatele a justici, ale především ve svém důsledku spotřebitele. Proto také s návrhem zákona na jednání Legislativní rady vlády ČR zásadně nesouhlasil Nejvyšší soud ČR,“ dodal Vít Jásek.

Nesoulad s evropským právem a nutná podpora spotřebitelských organizací

Ministerstvo spravedlnosti se navíc stále odmítá přiklonit k řešení nedávno schválenému Evropským parlamentem, které volí z hlediska kolektivní ochrany spotřebitelů daleko vhodnější cestu formou reprezentativních žalob, jejichž podávání svěřuje výhradně renomovaným spotřebitelským organizacím nebo státu.

Takovéto spotřebitelské organizace by měl stát v souladu s doporučeními EU důsledně podporovat systematickými granty na jejich činnost, nikoli náhodným přisudkem vysoké odměny v případě úspěchu hromadné žaloby. Jak ale upozorňují odborníci, systémovou podporu renomovaných spotřebitelských organizací ze strany státu zákon opět neřeší.

Samotný Evropský parlament motivační odměnu až do 25 % pro žalobce výslovně nedoporučuje, a to právě s odkazem na možné zneužití tohoto institutu pro vedení účelových žalob. Pokud vůbec, tak vybízí jednotlivé státy k tomu, aby k motivační odměně přistoupily jen ve zcela výjimečných případech. Bude-li ‚neziskovým osobám‘ přiznávána odměna ve výši až čtvrtiny celého objemu všech nároků, lze očekávat, že budou zakládány ‚neziskové osoby‘, jejichž jediným skutečným účelem bude generování zisku. Požadavek, aby taková právnická osoba byla aktivní dva roky na tom nic nemění. Odměna je příliš lákavá na to, aby se nevyplatilo dva roky počkat, a pak se již věnovat hromadným řízením soustavně.

Nepoměr mezi nároky zúčastněných a žalobce

Podle Víta Jásky je také nutné zdůraznit, že 25 % z přisouzené částky může představovat velmi vysokou hodnotu. Bude-li například v odhlašovacím hromadném řízení vyhověno žalobě 10 tisíc spotřebitelů o zaplacení 3000 korun, bude odměna činit 7,5 milionů. Taková suma je ale v nepoměru k hodnotě nároků jednotlivých zúčastněných členů skupiny.

O odměnu žalobce se navíc zkracují pohledávky zúčastněných členů skupiny. To je podle odborníků nepřijatelné zejména v odhlašovacím hromadném řízení (opt-out), o jehož konání se „zúčastněný“ člen skupiny ani nemusí dozvědět, a proto z řízení nevystoupí. Přesto ale přijde o čtvrtinu své pohledávky.

Kontakt:

Vít Jásek

E-mail: vit.jasek@uzs.cz

Telefon: +420 724 508 701